

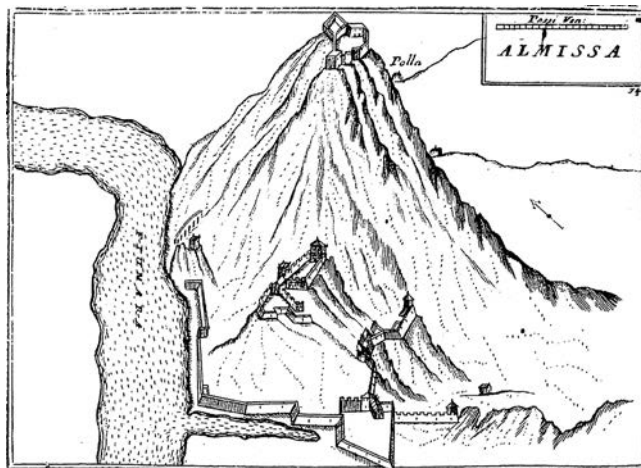
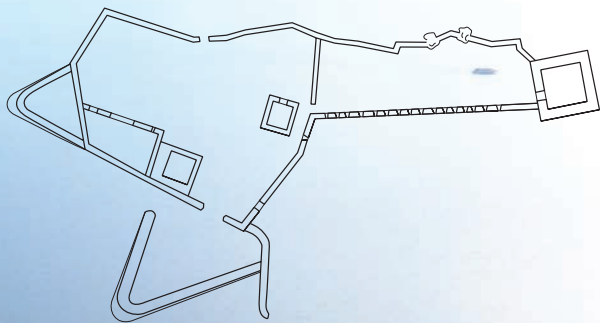

OMIŠ – STARIGRAD, položaj utvrde, foto: D. Lovrić; tlocrt (gore); pogled odozdo, foto: A. Čizmić / CROPIX (dolje desno)

OMIŠ – STARIGRAD,

tvrdi grad kraj Omiša, 21 km jugoistočno od Splita. Naziva se i *Fortica*. Vjerojatno ga je sagradio knez Ivaniš Nelipčić nakon 1416. radi učvršćenja svoje vlasti nad Omišem, koji mu je predala sestra Jelena nakon smrti supruga Hrvoja Vukčića Hrvatinića. U izvorima se prvi put spominje 1423. Iako je Ivaniš sve svoje posjede, tako i Omiš, oporučio 1434. ostavio svom zetu Ivanu VI. starijem Frankopan, već 1437. ug.-hrv. kralj Sigismund Luksemburgovac oduzeo je Omiš njegovoj udovici Katarini Nelipčić i stavio ga pod upravu bana Matka Talovca. God. 1440. Starigrad je zaposleo Stjepan Vukčić Kosača, a već 1444. Mletačka Republika, za vladavine koje je temeljito pregrađen u duhu renesansnoga vojnoga graditeljstva i prilagođen ratovanju vatrenim oružjem.

Tijekom XVI. st. na Starigradu se provode brojni popravci pod vodstvom uglednih mletačkih vojnih inženjera i dubrovačkih majstora (braća Martinović, 1566). Nakon pada cijeloga omiškoga zaleđa pod vlast Osmanskoga Carstva 1530-ih, Starigrad je postao pograničnom mlet. utvrdom prema Osmanskom Carstvu i tu je ulogu zadržao sve do okončanja Morejskoga rata 1699., u kojem je Mletačka Republika osvojila njegovo zaleđe. Tijekom 1980-ih i 1990-ih na utvrdi su provedena arheološka istraživanja i zaštitni radovi. – Ostatci Starigrada nalaze se na hrptu s triju strana strma zap. ogranka Omiške Dinare, koji se uzdiže neposredno iznad povijesne jezgre Omiša i ušća Cetine te mu je prilaz najlakši s istoka. Konfiguracija terena na kojem je sagrađen Starigrad uvjetovala je njegov tlocrt u obliku izdužena i nepravilna tra-

OMIŠ, veduta, V. M. Coronelli, 1688; preuzeto iz: V. Kovačić, Fortifikacije grada Omiša, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 16(1992).

peza. Na najvišem zap. dijelu utvrde nalazi se kvadratna branič-kula sačuvana u visini prvoga kata, koja je s nižim dijelovima utvrde, gdje se nalazi manje dvorište, povezana dugim bedemima od kojih južni završava kruništem, dok je sjeverni otvoren nizom puškarnica. U dvorištu se nalaze kapelica, cisterna za vodu te prostorije za smještaj posade. U doba kad su Osmanlije primaknuli granicu svojega carstva neposredno do njegovih obrambenih zidova, Mlečani su s istočne i sjev. strane grada u XVI. st. dogradili dva snažna renesansna bastiona, čime je arhitektonsko oblikovanje Starigrada bilo konačno završeno. U grad se ulazilo kroz dvojna vrata.

LIT.: V. Kovačić, Omiška tvrđava Starigrad, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 25(1985); Ista, Fortifikacije grada Omiša, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 16(1992); Ista, Tvrđave na donjoj Cetini u obrani omiškog komunalnog teritorija, *Omiški ljetopis*, 1(2002); Ista, Urbanistički razvitak i arhitektura, u: *Omiš i Poljica*, Zagreb 2006.

OMIŠALJ – FORTIČINA,

tvrđi grad kraj naselja Omišlja na Krku. God. 1470. spominje se pod nazivom *Gradec*. Iako neki istraživači drže da je sagrađen potkraj XII. st. ili u XIII. st. na mjestu starije, kasnoantičke utvrde, debljina njegovih bedema te faktura pročelja pokazuju da je sagrađen u drugoj pol. XIII. st. God. 1449. u podjeli veleposjeda Frankopana na sastanku u Modrušu, svih osam predstavnika obitelji odlučilo je zajedno upravljati otokom Krkom, tako i Omišljem i Fortičinom, a 1451. ovaj je tvrđi grad stekao Ivan VII. mladi Krčki nakon što je braći i rođacima prepustio sve svoje kopnene posjede u zamjenu za otok Krk. U Ivanovu posjedu bio je sve do pada Krka pod mlet. vlast 1480., kad su ga novi gospodari prepustili zubu vremena. Također je moguće da je Fortičina napuštena nakon što su Ivan i njegov sin Nikola sagrađili 1476. novu utvrdu Turan u Omišlju. God. 2004–05. na lokalitetu su provedena arheološka istraživanja i zaštitno-konzervatorski radovi. – Ostatci Fortičine nalaze se na vrhu stožasta kamenoga brježuljka u blizini Omišlja, oko 200 m udaljenoga od uvale Pesje, odnosno Omišaljskoga zaljeva. To je bio manji tvrđi grad, bedemi kojega opasuju zaravan na vrhu brježuljka u obliku izdužena višekutnika, dimenzija oko 48 m × 27 m.